

Welnu; van alle 1001 patiënten, die van 1 januari 1937 tot 1 januari 1958, dus in een periode van 21 jaar, bestraald werden wegens arthrosis deformans, werd nagegaan, wie op 1 september 1959 nog in leven was en wie niet. Het bleek, dat 923 patiënten in leven waren en 78 overleden. Van al deze 78 overledenen werd onderzocht aan welke ziekte zij gestorven waren. Slechts bij één van hen was de doodsoorzaak leukemie.

Literatuur: BLÉCOURT, J. J. DE, J. J. BODE en H. C. STAM (1959) *Ned. T. Geneesk.* **103**, 2364; (1960) **104**, 191. — WERFF, J. TH. VAN DER (1960) *Ned. T. Geneesk.* **104**, 191.

Nijmegen, 1 februari 1960 J. TH. VAN DER WERFF

PRIMAIRE EN SECUNDAIRE VERSLAVING

Met instemming heb ik in de klinische les van Prof. Dr. J. Boorj (1960) gelezen, dat het maken van een onderscheid tussen primaire en secundaire verslaving nooit kan betekenen, dat een secundaire verslaving minder ernstig moet worden opgevat. Men zou het, naar ik meen, zelfs als volgt mogen stellen: Indien na toediening van een nieuw pijnstillend middel een geval van secundaire verslaving wordt geconstateerd, betekent dit, dat het middel ook een primair verslavingsgift zal blijken te zijn (BEZEM en SCHALIJ 1958). Dat dit eveneens geldt voor dextromoramide (Palfium) blijkt uit het geval, dat ik hieronder in het kort wil vermelden.

In het begin van januari 1960 werd een 52-jarige man in het Delta-Ziekenhuis te Rotterdam opgenomen wegens een verslaving aan dextromoramide. Patiënt had aanleiding gegeven tot moeilijkheden, nadat hij gedurende zes weken tot abstinentie gedwongen was, aangezien er hem, op verzoek van de Inspectie, geen dextromoramide meer verstrekt werd door de apothekers.

Bij zijn opneming verkeerde patiënt in een dysfore stemming. Hij leed aan slapeloosheid, had fijne tremoren aan de handen, een slechte eetlust en een verhoogde darm-peristaltiek. Verder had hij illusionele vervalsingen en was paranoid ingesteld. Hij waande zich o.a. vervolgd; in welk systeem ook zijn vriendin een plaats innam.

Patiënt werd behandeld met 8 gram paraldehyde per dag (voor het slapen gaan). Na drie dagen verdwenen zijn psychotische verschijnselen (welke gezien moeten worden als symptomen van een abstinentie-psychose); na tien dagen namen de tremoren geleidelijk af; de eetlust werd groter en de slaap verbeterde.

Bij bestudering van de levensgeschiedenis bleek, dat er bij patiënt sprake was van een ontwikkelings-psychopathie. Hij was enig kind uit het tweede huwelijk van zijn vader, tegenover wie hij rancuneus was ingesteld. Omtrent zijn moeder vertelde patiënt, dat zij bang was voor haar man, maar zich aan hem gebonden voelde door zijn goede positie (directeur van een fabriek).

Van 1941 tot 1945 vertoefde patiënt in diverse concentratiekampen. Enkele jaren later openbaarde zich bij hem longtuberculose. (In 1951 ging patiënt een verhouding aan met de weduwe van een gewezen medepatiënt uit het sanatorium). In 1953 vond links longresectie plaats en in 1957 nierextirpatie. Aan het einde van 1957 schreef de uroloog aan patiënt dextromoramide voor, in verband met buikklachten die aan verklevingen werden toegeschreven. In 1958 volgde wederom opneming in een ziekenhuis, nu wegens maag-darmklachten (hernia diaphragmatica, duodenumdivertikel). Tijdens zijn verpleging bleef patiënt heimelijk dextromoramide gebruiken; op de gebruikelijke wijze wist hij zich steeds meer van dit middel te verschaffen. Hij verhoogde de dosis, naar zijn zeggen wegens onhoudbare pijnen, tot 200 mg per dag. Onder invloed van het middel

had patiënt niet alleen minder pijn, maar hij voelde zich ook rustiger, minder gejaagd en gespannen, terwijl zijn stemming optimistischer was. Begeleidende hoofdpijn verdween door het innemen van acetosal. Alleen bleef hij last houden van obstipatie.

Patiënt, die op luide wijze over zijn misbruik van dextromoramide sprak, toonde verder een onmiskenbare neiging tot queruleren (hij wilde de artsen, die hem het middel voorschreven, een proces aandoen, enz.). Voorheen was hij nimmer aan enig medicament verslaafd geweest (hij rookt echter 20 sigaretten per dag).

Wij kunnen in het bovengenoemde geval dus spreken van primaire verslaving aan dextromoramide. Het is misschien goed, nog eens de aandacht te vestigen op de gevaren die met de toediening van dit middel verbonden kunnen zijn.

Literatuur: BEZEM, K. D. en G. SCHALIJ (1958) Een geval van verslaving aan dextromoramide. *Ned. T. Geneesk.* **102**, 1648. — BOORJ, J. (1960) Primaire en secundaire verslaving *Ned. T. Geneesk.* **104**, 57.

Poortugaal, 20 januari 1960

F. J. TOLLSMA

Collega TOLLSMA ben ik ten zeerste dankbaar voor zijn reactie op mijn klinische les. Het geval van verslaving aan dextromoramide, dat hij zo uitvoerig mededeelt, spreekt misschien nog iets duidelijker dan dat, hetwelk de collegae BEZEM en SCHALIJ beschreven. Het is een bevestiging van mijn betoog, dat het onjuist is, primaire en secundaire verslaving te onderscheiden met het oogmerk, daarmede een differentiatie te brengen in de ernst van deze toestanden. Ik ben het dan ook geheel met collega TOLLSMA eens, wanneer deze schrijft, dat van een pijnstillend middel, waarvan secundaire verslaving wordt vastgesteld, moet worden aangenomen, dat het ook een primair verslavingsgift zal blijken te zijn.

Amsterdam, 5 februari 1960

JOH. BOORJ

BERICHTEN

BUITENLAND

Wereldberichten

Een studiec ommissie der Wereldvereniging van geneeskundigen. — De algemene vergadering der World Medical Association besloot verleden jaar tot de instelling van een „long-team Study Committee to investigate the future objects and affairs of the Association”. Dit comité heeft zich thans gevormd onder voorzitterschap van Prof. Dr. L. A. HULST (Utrecht); de andere leden zijn uit Pakistan, Engeland, de Verenigde Staten en Luxemburg herkomstig.

Australië

Biologische evenwichten. — Het myxomatose-virus dat in Australië tegen de konijnenplaag werd toegepast, was aanvankelijk dodelijk, doch bleek spoedig te worden vervangen door minder virulente stammen. Na zeven epizootiën doodde het oorspronkelijke virus nog slechts een derde van de in het wild gevangen jonge konijnen. De minder virulente stammen hebben, zo kan men aannemen, de natuurlijke selectie van genetisch resistente konijnen bevorderd. Als belangrijk middel tot bestrijding van de konijnenplaag heeft myxomatose in Australië dus afgedaan.

In Engeland doet men overeenkomstige waarnemingen. Tegen het einde van 1955 waren 90 pct van de konijnen door de toepassing van het virus uitgeroeid, doch reeds in april van dat jaar ontmoette men in Sherwood Forest een sterk verbreide, minder virulente stam. Hoe het virus standhoudt tussen twee epidemieën, en welke factor na maanden of jaren in een of ander district leidt tot herverschijning, is